

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

14. listopada 2008.(*)

„Pravo slobodnog kretanja i boravka na državnom području država članica –
Međunarodno privatno pravo o prezimenima – Primjenjivo pravo koje se utvrđuje
isključivo na temelju državljanstva – Maloljetno dijete koje je rođeno i boravi u jednoj
državi članici, a ima državljanstvo druge države članice – Nep priznavanje u državi
članici državljanstva prezimena stečenog u državi članici rođenja i boravišta”

U predmetu C-353/06,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 234.UEZ-a, koji je podnio
Amtsgericht Flensburg (Njemačka), odlukom od 16. kolovoza 2006., koju je Sud
zaprimio 28. kolovoza 2006., u postupku koji su pokrenuli

Stefan Grunkin,

Dorothee Regina Paul,

uz sudjelovanje:

Leonharda Matthiasa Grunkin-Paula,

Standesamta Niebüll,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, P. Jann (izvjestitelj), C. W. A. Timmermans, A.
Rosas, K. Lenaerts i M. Ilešič, predsjednici vijeća, G. Arestis, A. Borg Barthet, J.
Malenovský, J. Klučka, U. Lõhmus, E. Levits i C. Toader, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: H. von Holstein, zamjenik tajnika,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 11. prosinca 2007.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- S. Grunkin, osobno,
- za njemačku vladu, M. Lumma i J. Kemper, u svojstvu agenata,
- za belgijsku vladu, L. Van den Broeck, u svojstvu agenta,
- za grčku vladu, E.-M. Mamouna, G. Skiani i O. Patsopoulou, u svojstvu agenata,

- za španjolsku vladu, M. Sampol Pucurull i J. Rodríguez Cárcomo, u svojstvu agenata,
- za francusku vladu, G. de Bergues i J.-C. Niollet, u svojstvu agenata,
- za litavsku vladu, D. Kriaučiūnas, u svojstvu agenta,
- za nizozemsku vladu, H. G. Sevenster, u svojstvu agenta,
- za poljsku vladu, E. Ośniecka-Tamecka, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, D. Maidani, S. Gruenheid i W. Bogensberger, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 24. travnja 2008.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. i 18. UEZ-a.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka između S. Grunkina i D. R. Paul, s jedne strane, te Standesamta Niebüll (Matičnog ureda u Niebüllu), s druge strane, jer je potonji odbio priznati prezime njihova sina Leonharda Matthiasa kako je određeno i registrirano u Danskoj i upisati ga u obiteljski registar koji je za njih otvoren u tom matičnom uredu.

Njemački pravni okvir

Međunarodno privatno pravo

- 3 Članak 10. stavak 1. Zakona o uvođenju Građanskog zakonika (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, u daljnjem tekstu: EGBGB) propisuje:

„Ime osobe uređeno je zakonom države državljanstva te osobe.”

Građansko pravo

- 4 U vezi s određivanjem prezimena djeteta čiji roditelji imaju različita prezimena, članak 1617. njemačkog Građanskog zakonika (Bürgerliches Gesetzbuch, u daljnjem tekstu: BGB) propisuje:

„1. Ako roditelji ne upotrebljavaju zajedničko prezime nakon sklapanja braka i imaju zajedničko skrbništvo nad djetetom, izjavom pred matičarem biraju hoće li dijete nositi prezime oca ili prezime majke u trenutku davanja te izjave. [...]

2. Ako roditelji u roku od mjesec dana od rođenja djeteta ne daju tu izjavu, Familiengericht [obiteljski sud] prenosi pravo na određivanje prezimena djeteta na jednog od roditelja. Stavak 1. primjenjuje se *mutatis mutandis*. Sud može jednom od roditelja utvrditi rok za ostvarivanje tog prava. Ako pravo na određivanje prezimena djeteta nije ostvareno do isteka tog roka, dijete nosi prezime roditelja na kojeg je to pravo bilo preneseno.

3. Ako dijete nije rođeno na njemačkom državnom području, sud u skladu sa stavkom 2. prenosi pravo na određivanje prezimena djeteta samo ako to zatraže jedan od roditelja ili dijete ili ako prezime djeteta treba upisati u njemačku matičnu knjigu ili njemačku osobnu ispravu.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 5 Leonhard Matthias Grunkin-Paul, dijete D. R. Paul i S. Grunkina, koji su tada bili vjenčani i koji oboje imaju njemačko državljanstvo, rođen je 27. lipnja 1998. u Danskoj. I njihovo dijete ima njemačko državljanstvo, a od rođenja živi u Danskoj.
- 6 U skladu s potvrdom koju izdaje nadležno dansko tijelo i kojom se potvrđuje to ime (*navnebevis*), navedeno dijete je na temelju danskog prava dobilo prezime Grunkin-Paul, koje je upisano i u njegov danski rodni list.
- 7 Njemački matični ured odbio je priznati prezime djeteta kako je određeno u Danskoj jer je u skladu s člankom 10. EGBGB-a prezime osobe uređeno zakonom države njezina državljanstva i jer njemačkim pravom nije dopušteno da dijete nosi dvojno prezime koje se sastoji od prezimena oca i prezimena majke. Pravni lijekovi protiv tog odbijanja koje su uložili roditelji Leonharda Matthiasa odbijeni su.
- 8 Roditelji djeteta, koji su se u međuvremenu razveli, nisu imali zajedničko prezime nakon sklapanja braka i odbili su odrediti prezime djeteta u skladu s člankom 1617. stavkom 1. BGB-a.
- 9 Standesamt Niebüll obratio se Amtsgerichtu Niebüll (Općinski sud u Niebüllu) i od njega zatražio odluku o prijenosu prava na određivanje prezimena Leonharda Matthiasa na jednog od njegovih roditelja u skladu s člankom 1617. stavcima 2. i 3. BGB-a. Amtsgericht Niebüll odlučio je prekinuti postupak i u skladu s člankom 234. UEZ-a uputiti Sudu zahtjev za prethodnu odluku. U svojoj presudi od 27. travnja 2006., Standesamt Stadt Niebüll (C-96/04, Zb., str. I-3561.), Sud je utvrdio da je Amtsgericht Niebüll, kojem je predmet upućen u okviru izvanparničnog postupka, djelovao kao upravno tijelo i da istovremeno nije bio pozvan odlučiti o sporu te se stoga ne bi moglo smatrati da je izvršavao sudsku funkciju. Stoga se Sud proglasio nenadležnim za davanje odgovora na postavljeno pitanje.
- 10 Roditelji Leonharda Matthiasa 30. travnja 2006. zatražili su od nadležnog tijela upis sina pod prezimenom Grunkin-Paul u obiteljski registar koji se vodi u Niebüllu. Odlukom od 4. svibnja 2006. Standesamt Niebüll odbio je taj upis jer on nije dopušten njemačkim pravom o prezimenima.
- 11 Roditelji djeteta 6. svibnja 2006. podnijeli su Amtsgerichtu Flensburg (Općinski sud u Flensburgu) zahtjev da se Standesamtu Niebüll naloži priznavanje prezimena njihova

sina kako je određeno i registrirano u Danskoj i upis sina u obiteljski registar pod imenom Leonhard Matthias Grunkin-Paul.

- 12 Sud koji je uputio zahtjev navodi da ne može naložiti Standesamtu Niebüll upis prezimena koje nije dopušteno njemačkim pravom, međutim ima dvojbe u pogledu toga je li činjenica da je građanin Unije prisiljen imati različito prezime u različitim državama članicama spojiva s pravom Zajednice.
- 13 U tim je okolnostima Amtsgericht Flensburg odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„S obzirom na zabranu diskriminacije iz članka 12. UEZ-a i uzimajući u obzir pravo slobodnog kretanja koje je svakom građaninu Unije osigurano člankom 18. UEZ-a, je li valjano njemačko kolizijsko pravilo iz članka 10. EGBGB-a u mjeri u kojoj propisuje da je pravilo koje se odnosi na ime osobe uređeno isključivo na temelju državljanstva?”

O prethodnom pitanju

- 14 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita je li člancima 12. i 18. UEZ-a protivno da nadležna tijela jedne države članice odbiju priznati prezime djeteta kako je određeno i registrirano u drugoj državi članici u kojoj je dijete rođeno i u kojoj od rođenja boravi te koje, kao i njegovi roditelji, ima samo državljanstvo prve države članice.

Područje primjene Ugovora o EZ-u

- 15 Najprije valja istaknuti da je situacija djeteta Leonharda Matthiasa obuhvaćena materijalnim područjem primjene Ugovora o EZ-u.
- 16 Iako su prema sadašnjem stanju prava Zajednice pravila kojima je uređeno prezime osobe u nadležnosti država članica, pri ostvarivanju te nadležnosti države članice ipak moraju poštovati pravo Zajednice, osim ako je riječ o unutarnjoj situaciji koja nije povezana s pravom Zajednice (vidjeti presudu od 2. listopada 2003., Garcia Avello, C-148/02, Zb., str. I-11613., t. 25. i 26., i navedenu sudsku praksu).
- 17 Sud je već presudio da takva povezanost s pravom Zajednice postoji u pogledu djece koja su državljani jedne države članice i koja zakonito borave na državnom području druge države članice (vidjeti gore navedenu presudu Garcia Avello, t. 27.).
- 18 Stoga se dijete Leonhard Matthias može, u pogledu države članice čiji je državljanin, u načelu pozvati na pravo koje mu je priznato člankom 12. UEZ-a da ne bude diskriminirano na temelju državljanstva i na pravo iz članka 18. UEZ-a da se slobodno kreće i boravi na državnom području država članica.

Članak 12. UEZ-a

- 19 U vezi s člankom 12. UEZ-a valja međutim prvo utvrditi da, kako navode sve države članice koje su podnijele očitovanja Sudu i Komisija Europskih zajednica, dijete Leonhard Matthias u Njemačkoj nije izloženo diskriminaciji na temelju državljanstva.

- 20 Budući da dijete i njegovi roditelji imaju samo njemačko državljanstvo i budući da se u pogledu dodjele prezimena u njemačkom kolizijskom pravilu iz glavnog postupka upućuje na njemačko materijalno pravo o prezimenima, određivanje prezimena tog djeteta u Njemačkoj u skladu s njemačkim zakonodavstvom ne može biti diskriminacija na temelju državljanstva.

Članak 18. UEZ-a

- 21 Valja podsjetiti da nacionalni pravni propis koji dovodi pojedine vlastite državljane u nepovoljniji položaj samo zbog toga što su oni ostvarivali slobodu kretanja i boravka u drugoj državi članici predstavlja ograničenje sloboda koje su člankom 18. stavkom 1. UEZ-a priznate svim građanima Unije (vidjeti presude od 18. srpnja 2006., De Cuyper, C-406/04, Zb., str. I-6947., t. 39., i od 22. svibnja 2008., Nerkowska, C-499/06, Zb., str. I-3993., t. 32.).
- 22 Time što dotična osoba u državi članici čiji je državljanin mora upotrebljavati prezime koje se razlikuje od prezimena dodijeljenog i registriranog u državi članici rođenja i boravišta može se spriječiti ostvarivanje prava slobodnog kretanja i boravka na državnom području država članica iz članka 18. UEZ-a.
- 23 Valja podsjetiti da je Sud u pogledu djece koja imaju državljanstvo dviju država članica već presudio da razlike u prezimenima mogu dovesti do ozbiljnih neugodnosti za dotičnu djecu na profesionalnoj i privatnoj razini kao posljedica, među ostalim, poteškoća da u državi članici čiji su državljani uživaju pravne učinke diploma ili isprava izdanih na prezime priznato u drugoj državi članici čiji su jednako tako državljani (gore navedena presuda Garcia Avello, t. 36.).
- 24 Takve ozbiljne neugodnosti mogu jednako tako nastati u situaciji kao što je ona u glavnom postupku. S tim je u vezi od male važnosti je li razlika u prezimenima posljedica dvojnog državljanstva dotičnih osoba ili okolnosti da je u državi rođenja i boravišta određivanje prezimena povezano s boravištem, dok je u državi čije državljanstvo te osobe imaju to određivanje povezano s državljanstvom.
- 25 Kako navodi Komisija, za mnoge svakodnevne aktivnosti u javnom i privatnom životu potreban je dokaz o identitetu, za što se uobičajeno upotrebljava putovnica. Budući da dijete Leonhard Matthias ima samo njemačko državljanstvo, izdavanje te isprave u isključivoj je nadležnosti njemačkih tijela. Ako ta tijela odbijaju priznati prezime kako je određeno i registrirano u Danskoj, tom djetetu će ta tijela izdati putovnicu u kojoj će biti navedeno drukčije ime od onog koje je dobio u Danskoj.
- 26 Kao posljedica, svaki put kada mora dokazati svoj identitet u Danskoj, državi članici u kojoj je rođen i u kojoj boravi od rođenja, dotično se dijete izlaže riziku da će pobuditi dvojbe u vezi sa svojim identitetom i sumnje u lažno predstavljanje jer se prezime koje uvijek upotrebljava u svakodnevnom životu i koje je navedeno u registrima danskih tijela i na svim službenim ispravama koje su za njega izdane u Danskoj, kao što je, među ostalim, njegov rodni list, razlikuje od imena navedenog u njemačkoj putovnici.
- 27 Osim toga, broj isprava, na primjer potvrda, svjedodžbi i diploma, u kojima se navodi različito prezime dotičnog djeteta vjerojatno će se povećati s godinama u mjeri u kojoj dijete ima snažne veze s Danskom i Njemačkom. Iz spisa proizlazi da dijete, iako

uglavnom živi s majkom u Danskoj, redovito boravi u Njemačkoj jer posjećuje oca, koji se tamo nastanio nakon razvoda.

- 28 Svaki put kada prezime upotrijebljeno u određenoj situaciji ne odgovara prezimenu na ispravi koja je predložena kao dokaz o identitetu osobe, među ostalim i s ciljem ostvarivanja pogodnosti ili neke vrste prava ili dokazivanja uspješno položenih ispita ili stečenih vještina, ili kada prezime u dvije isprave koje su dostavljene zajedno nije jednako, takva razlika u prezimenima može dovesti do sumnji u identitet osobe i vjerodostojnost dostavljenih isprava ili istinitost njihova sadržaja.
- 29 Prepreka slobodi kretanja kao što je ona proizišla iz ozbiljnih neugodnosti opisanih u točkama 23. do 28. ove presude mogla bi biti opravdana ako bi se temeljila na objektivnim razlozima i ako bi bila razmjerna legitimnom cilju koji se njome želi ostvariti (vidjeti u tom smislu presudu od 11. rujna 2007., Komisija/Njemačka, C-318/05, Zb., str. I-6957., t. 133., i navedenu sudsku praksu).
- 30 Kako bi opravdale to da se određivanje prezimena povezuje isključivo s državljanstvom, njemačka vlada i neke druge vlade koje su podnijele očitovanja Sudu smatraju, među ostalim, da je ta povezanost objektivna kriterij kojim se omogućuju određivanje prezimena osobe tako da bude trajno i stabilno, osiguravanje jednakog prezimena među braćom i sestrama i očuvanje odnosa među članovima šire obitelji. Osim toga, cilj je tog kriterija osigurati da se prema svim osobama određenog državljanstva postupa jednako i da se prezimena osoba s jednakim državljanstvom određuju jednako.
- 31 Nijedan od razloga navedenih u prilog tome da se određivanje prezimena osobe povezuje s državljanstvom te osobe, bez obzira na to koliko ti razlozi sami po sebi bili legitimni, nije toliko važan da bi se njime u okolnostima kao što su one u glavnom postupku opravdalo odbijanje nadležnih tijela države članice da priznaju prezime djeteta kako je već određeno i registrirano u drugoj državi članici u kojoj je dijete rođeno i u kojoj boravi od rođenja.
- 32 U mjeri u kojoj se povezivanjem s državljanstvom nastoji osigurati mogućnost određivanja prezimena osobe tako da bude trajno i stabilno, valja utvrditi, kako je istaknula Komisija, da će to povezivanje u okolnostima kao što su one u glavnom postupku za posljedicu imati ishod suprotan onome koji se njime želi ostvariti. Pri svakom prelasku granice između Danske i Njemačke dijete će nositi drugo ime.
- 33 U pogledu cilja osiguravanja jednakog prezimena među braćom i sestrama, dovoljno je utvrditi da to pitanje nije postavljeno u glavnom postupku.
- 34 Nadalje, valja utvrditi da povezivanje određivanja prezimena osobe s državljanstvom u njemačkom međunarodnom privatnom pravu nije bez iznimaka. Nije sporno da je njemačkim kolizijskim pravilom koje se odnosi na određivanje prezimena djeteta dopušteno povezivanje s uobičajenim boravištem jednog od roditelja ako je to uobičajeno boravište u Njemačkoj. Stoga djetetu koje, kao ni njegovi roditelji, nema njemačko državljanstvo može bez obzira na to u Njemačkoj biti dodijeljeno prezime u skladu s njemačkim zakonodavstvom ako jedan od njegovih roditelja tamo ima uobičajeno boravište. Stoga bi situacija slična onoj djeteta Leonharda Matthiasa mogla nastati i u Njemačkoj.

- 35 Njemačka vlada također navodi da njezinim nacionalnim zakonodavstvom zbog praktičnosti nije dopušteno dvojno prezime. Mora postojati mogućnost ograničavanja duljine prezimena. Njemački je zakonodavac osigurao da sljedeća generacija obitelji neće biti prisiljena odreći se dijela prezimena. Ono što bi jedna generacija ostvarila slobodom određivanja dvojnih prezimena, sljedeća bi generacija izgubila. Potonja više ne bi mogla kombinirati imena kao prethodna generacija.
- 36 Međutim, takvim se razlozima povezanima s pojednostavljivanjem administracije ne može u dovoljnoj mjeri opravdati prepreka slobodi kretanja koja je utvrđena u točkama 22. do 28. ove presude.
- 37 Nadalje, kako proizlazi iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, njemačko pravo ne isključuje u cijelosti mogućnost dodjeljivanja dvojnih prezimena djeci s njemačkim državljanstvom. Kao što je njemačka vlada potvrdila na raspravi, ako jedan od roditelja ima državljanstvo druge države, roditelji se mogu odlučiti za oblikovanje prezimena djeteta u skladu sa zakonodavstvom te države.
- 38 Osim toga, valja utvrditi da pred Sudom nije bio naveden nijedan poseban razlog koji bi bio protivan priznavanju prezimena djeteta Leonharda Matthiasa kako je dodijeljeno i registrirano u Danskoj, na primjer da je to ime u Njemačkoj u suprotnosti s javnim poretkom.
- 39 S obzirom na prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da je u okolnostima kao što su one u glavnom postupku članku 18. UEZ-a protivno da tijela jedne države članice u primjeni nacionalnog prava odbiju priznati prezime djeteta kako je određeno i registrirano u drugoj državi članici u kojoj je dijete rođeno i u kojoj od rođenja boravi te koje, kao i njegovi roditelji, ima samo državljanstvo prve države članice.

Troškovi

- 40 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

U okolnostima kao što su one u glavnom postupku članku 18. UEZ-a protivno je da tijela jedne države članice u primjeni nacionalnog prava odbiju priznati prezime djeteta kako je određeno i registrirano u drugoj državi članici u kojoj je dijete rođeno i u kojoj od rođenja boravi te koje, kao i njegovi roditelji, ima samo državljanstvo prve države članice.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački

RADNI PRIJEVOD